

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Πέμπτη, 24 Σεπτεμβρίου 2020

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ειδική Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη ως Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας για το 2019

Ο Συνήγορος του Πολίτη στην ειδική έκθεσή του για το 2019 αναλύει τις πλημμέλειες των πειθαρχικών ερευνών για τα περιστατικά αυθαιρεσίας που εξέτασε το 2019 για τα σώματα ασφαλείας. Παρατηρώντας ότι οι καταγγελίες για προσβολή της σωματικής ακεραιότητας ή υγείας κατά τη σύλληψη, την κράτηση και τις κάθε είδους αστυνομικές επιχειρήσεις αποτελούν πάνω από το ήμισυ του συνόλου των καταγγελιών, ο Συνήγορος τόνισε ότι η αμερόληπτη και διεξοδική πειθαρχική διερεύνηση των καταγγελιών αποτελεί στοιχειώδη αλλά και αδιαπραγμάτευτη απαίτηση για το κράτος δικαίου.

Η παρούσα έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη, ως Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας, είναι η δεύτερη από την αρχή λειτουργίας του Μηχανισμού (τον Ιούνιο 2017) αναφορικά με το ένστολο προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας, του Λιμενικού Σώματος-Ελληνικής Ακτοφυλακής (ΛΣ-ΕΛΑΤ), του Πυροσβεστικού Σώματος και των υπαλλήλων των Καταστημάτων Κράτησης.

Η ειδική αυτή αρμοδιότητα συνίσταται στην ανεξάρτητη διερεύνηση καταγγελιών, που αφορούν σε συγκεκριμένα περιστατικά αυθαιρεσίας, στην παραπομπή υποθέσεων στα σώματα ασφαλείας προς εσωτερική έρευνα με παράλληλη αρμοδιότητα παρακολούθησης και διατύπωσης σύστασης προς συμπλήρωση της έρευνας αυτής, και επιπλέον, κατόπιν σχετικών αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), στην αποφασιστική αρμοδιότητα προς επανάληψη της πειθαρχικής διαδικασίας.

Στον Συνήγορο ως Εθνικό Μηχανισμό Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας, υποβλήθηκαν 208 υποθέσεις το 2019 στην συντριπτική τους πλειονότητα από την ΕΛΑΣ (30 από πολίτες, 176 από την ΕΛΑΣ, 1 από το ΛΣ-ΕΛΑΤ, 1 του ΕΔΔΑ από το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους) και καμία από τη Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής.

Σαράντα έρευνες αναπέμφθηκαν από τον Συνήγορο προς τη Διοίκηση για συμπλήρωση της έρευνας και τριάντα έρευνες κρίθηκαν ότι δεν χρήζουν συμπλήρωσης, εκτός γενικών παρατηρήσεων για τη διεξαγωγή ερευνών σε παρόμοιες υποθέσεις, ενώ η Διοίκηση ανταποκρίθηκε συμπληρώνοντας τα αναπεμφθέντα πορίσματα, πλην τριών υποθέσεων που αναπέμφθηκαν εκ νέου από τον Συνήγορο λόγω ανεπαρκούς αιτιολογίας. Στη στατιστική αποτίμηση της χρονιάς, ο Συνήγορος

σημειώνει ότι η Προκαταρκτική Διοικητική Εξέταση είναι ο συντριπτικός κανόνας των ερευνών της ΕΛΑΣ, ενώ μόνον σε δέκα περιπτώσεις προτείνονται κυρώσεις από τους διενεργούντες τις διοικητικές έρευνες.

Οι πλημμέλειες των διοικητικών ερευνών που εξετάστηκαν το 2019, παρουσιάζονται σε εκτενές κεφάλαιο της έκθεσης, με παρατηρήσεις ανά θεματική κατηγορία υποθέσεων. Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι διαπιστώσεις και εισηγήσεις του Συνηγόρου για τα προβλήματα των διοικητικών ερευνών που εξέτασε σε θέματα προσωπικής ελευθερίας (περιπτώσεις απειλών, ελέγχου προσώπων, προσαγωγών, αστυνόμευσης διαδηλώσεων, συμπεριλαμβανομένων των τραυματισμών από ρίψη δακρυγόνων, και επαναπροωθήσεων), καταγγελίες για βασανιστήρια και άλλες σοβαρές προσβολές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, αλλά και προσβολή της ζωής, με χαρακτηριστική την περίπτωση θανάτου τραυματισθέντος νεαρού που είχε συλληφθεί από αστυνομικούς κατόπιν καταγγελίας για απόπειρα ληστείας στο κέντρο της Αθήνας.

Οι υποθέσεις που αφορούν σε καταγγελίες για προσβολή της σωματικής ακεραιότητας ή υγείας κατά τη σύλληψη, την κράτηση και τις κάθε είδους αστυνομικές επιχειρήσεις είναι περισσότερες από τις μισές του συνόλου των καταγγελιών που δέχθηκε ο Εθνικός Μηχανισμός το 2019. Χωριστές αναλύσεις περιλαμβάνονται για τις διοικητικές έρευνες για χρήση πυροβόλου όπλου, όπως και για συμπεριφορές που ενέχουν ρατσιστικό κίνητρο ή συνιστούν διάκριση.

Σε κάποιες υποθέσεις ο Συνήγορος, ως Εθνικός Μηχανισμός, προέβη σε αυτοτελή παράλληλη έρευνα, παρουσιάζοντας σε χωριστή ενότητα της έκθεσης τις ιδιαιτερότητες και το στάδιο της έρευνας. Σε μία περίπτωση το 2019 διαβιβάστηκε στον Συνήγορο καταδικαστική απόφαση του ΕΔΔΑ (Sarwari, απόφαση της 11.4.2019) με το ερώτημα της επανάληψης της πειθαρχικής διαδικασίας λόγω δυσανάλογα επιεικών και ανεκτέλεστων πειθαρχικών ποινών κατά αστυνομικών για κακοποίηση Αφγανών πολιτών. Ο Συνήγορος, επισημαίνοντας το γεγονός της αποχώρησης των αστυνομικών από την υπηρεσία και της μη δυνατότητας επανάληψης της ιατροδικαστικής εξέτασης, προέβη σε προτάσεις για γενικά μέτρα προς τη Διοίκηση και επανέλαβε την πρόταση της προηγούμενης έκθεσης να υπάρχουν οικονομικές συνέπειες για όσους αστυνομικούς έχουν αποχωρήσει από την υπηρεσία.

Τα συνήθη ζητήματα που παρουσιάζουν οι εσωτερικές έρευνες της Διοίκησης παρουσιάζονται σε αυτοτελές κεφάλαιο ως οριζόντια, συστημικά προβλήματα που χρήζουν λύσης από τη Διοίκηση. Χαρακτηριστικά αναφέρονται υποθέσεις όπου παρατηρείται διενέργεια άτυπης έρευνας αντί της θεσμοθετημένης προκαταρκτικής εξέτασης, παράλειψη διερεύνησης της καταγγελίας κατά αστυνομικών ή παράλειψη προσδιορισμού των εμπλεκόμενων, ανάθεση έρευνας σε αξιωματικό της ίδιας Διεύθυνσης με τους εμπλεκόμενους στην καταγγελία, παράλειψη εξέτασης τρίτων μαρτύρων πέραν των αστυνομικών, προβληματική αξιολόγηση του αποδεικτικού υλικού (μη τήρηση ίσων αποστάσεων, παράλειψη ερωτήσεων και αξιοποίησης φωτογραφιών, πανομοιότυπες καταθέσεις κ.α.), καταχρηστική αναστολή της πειθαρχικής διαδικασίας κατά την ποινική προδικασία, διερεύνηση με βάση το στοιχείο της υποβολής έγκλησης που ενδιαφέρει την ποινική αλλά όχι την πειθαρχική δίκη, σχηματισμός δικογραφίας για απείθεια ή αντίσταση κατά της Αρχής, σε περιπτώσεις που οι πολίτες αντιδράσουν σε υπέρβαση ελέγχου κατά των ιδίων ή συμπολιτών τους

Δύο θετικά βήματα διαπιστώνει ο Συνήγορος του Πολίτη στην έκθεση αυτή:

- Το πειθαρχικό δίκαιο των αστυνομικών τροποποιήθηκε τον Δεκέμβριο 2019 ενσωματώνοντας αρκετές από τις προτάσεις που είχε διατυπώσει ο Συνήγορος στην προηγούμενη έκθεσή του, όπως η διασφάλιση της αμεροληψίας των διενεργούντων μια προκαταρκτική διοικητική έρευνα μέσω της απαιτούμενης υπηρεσιακής απόστασης μεταξύ ερευνώντος και ερευνωμένου, η διασφάλιση της αυτοτέλειας της πειθαρχικής, έναντι της ποινικής διερεύνησης της υπόθεσης και ο εξαιρετικός χαρακτήρας του μέτρου της αναστολής της πειθαρχικής διαδικασίας, καθώς επίσης και ο περιορισμός του χρόνου διενέργειας των διοικητικών εξετάσεων, προς αντιμετώπιση των χρόνιων καθυστερήσεων.
- Ένα δεύτερο, καθοριστικό βήμα, συνιστά η τροποποίηση της νομοθεσίας για τον Εθνικό Μηχανισμό. Οι ρυθμίσεις που εισάγει το άρθρ.188 Ν. 4662/2020 αποτελούν ανταπόκριση στις σχετικές προτάσεις που ο Συνήγορος είχε υποβάλει στην κυβέρνηση ήδη από τον Οκτώβριο του 2018, και σηματοδοτούν την αναγκαία ενίσχυση του Εθνικού Μηχανισμού με θεσμικά μέσα (κλήτευση μαρτύρων, λήψη ένορκων καταθέσεων, παραγγελία πραγματογνωμοσύνης, πρόβλεψη αναπομπής στον αρμόδιο Υπουργό της απόφασης του πειθαρχικού οργάνου, σε περιπτώσεις αναπαιολόγητης απόκλισης από το διατακτικό των πορισμάτων του Εθνικού Μηχανισμού κ.ά.), προκειμένου να είναι σε θέση να φέρει σε πέρας την κρίσιμη αποστολή του, αξιοποιώντας παράλληλα και την δυνατότητα αυτοτελούς διερεύνησης κάποιων περιστατικών.

Μετά τη δημοσίευση του Ν. 4622/2020, αναμένεται η ανταπόκριση της ΕΛ.ΑΣ. στα αιτηθέντα από τον Συνήγορο στοιχεία για καταγγελίες σχετικά με αστυνομικές επιχειρήσεις τον Νοέμβριο και Δεκέμβριο 2019.

Οι θεσμικές αυτές εξελίξεις έρχονται σε μια περίοδο φορτισμένης πολιτικής αντιπαράθεσης για τη νομιμότητα, κυρίως αστυνομικών επιχειρήσεων.

Η κρισιμότητα της λειτουργίας του Μηχανισμού του Συνηγόρου και η περαιτέρω ενίσχυσή του προς αποτελεσματική διερεύνηση κάθε παράνομης και υπαίτιας συμπεριφοράς που πλήττει εκ των έσω την αξιοπιστία των σωμάτων ασφαλείας, αποτελεί σημαντικό διακύβευμα για το κράτος δικαίου στη χώρα μας.

Όπως χαρακτηριστικά τονίζει ο Συνήγορος του Πολίτη κ. Ανδρέας Ποττάκης, *«Η συγκάλυψη, ακόμη και η υποψία της, είναι απολύτως απαράδεκτη, επιφέρει καίριο πλήγμα στην κοινωνική συνοχή και στο κράτος δικαίου»*.

Πληροφορίες: 213 1306600

press@synigoros.gr